

23. A XX. század irodalma - az avantgárd

Szerző dezs

Jellemezd az avantgárdot a programok és az eltérő stílusirányzatok szempontjából! Hivatkozz művészekre és szemelvényekre!

avantgárd
 – az
 utolsó korstílus? Korstílus
 egyáltalán?
 a 20. század
 korstílusa; szóetimológia: előőrs,
 előretolt őrség
 politikailag: a
 kapitalizmus válságának tükre

irányzatok:
 közös
 vonások:
 jelentől elfordulás; volt programjuk; propagandisztikus
 (mint a barokk)

futurizmus
 Olasz- és
 Oroszországban egyszerre (!), közel egyidőben: a
 ’10-es évek elején;
 decentralizált, mégis közös
 olasz futurizmus:

alapművek: Marinetti: A futurizmus
 technikai kiáltványa; Boccioni: Egy
 kerékpáros dinamizmusa

cél: ki akarták
 tágítani a nyelvet

technika-kultusz (eszközök), dinamizmus,
 erő-kultusz

miért pont itt? ipari forradalom;
 fáziskésés;
 propaganda-éhség

de: nem találtak
 közönséget, elbukott a
 program, mert kísérleti,
 öntörvényű volt
 orosz futurizmus:

alapmű: Majakovszkij és Hlebnyikov: Pofon
 üjtük a közízlést
 (’09)

rendszerellenesség,
 társadalom-átalakító
 kényszer

inkább képzőművészet,
 mint irodalom

közérthetőbb, aktuálisabb
propaganda
(szabadversek, poémák)

expresszionizmus:

korai kialakulás:

1905, Drezda: Brücke képzőművészeti

csoporthatár; '11: Sturm folyóirat:

író-csoport

(külön csoport: Aktion); tehát ez is

decentralizált

proletár

származású, radikális,

újító művészek

(büszkések; sok az ars poétika)

cél: az ember

felszabadítása a tragikus egyén

és a társadalom szintjén

módszer: a

lényeg

megragadása, felnagyítása, titkok

kivetítése (indulatszavak,

írásjelek

halmozása)

rendszeretlennek

tűnik, de széleskörű; irodalmiatlan

témák: szenvedés, szex…

meghatározó:

Gottfried Benn

szürrealizmus:

„valóság

túli”:

nem akar túllépnit –

mélyebbre akar hatolni; akár az őskorban is ott

lehetett

(realizmusból származtatható)

Lautremont: szép,

mint egy varrógép és egy esernyő

találkozása boncasztalon

érthetetlen

értelem, szabad

képzettársítás;

képi, tartalmi, nyelvi szabadság,

fantázia,

őszinteség

alpművek: Aragon,

Eluard, Breton szürrealista kiáltványa;

Bunuel: Andalúziai kutya

témák:

amiről eddig

nem mertek; logikátlanosság nem akadály

(módszer: automatikus írás)

dadaizmus:

az volt a

programja, hogy nem volt programja

dada: sok-sok

furcsa dolgot jelent; gyakorlatilag bármit

Tristan Tzara

emigráns román művész

’19-ben publikált a programot: mindenki lehet

művész, a

lényeg a szabadság; a mű azt asztalon hever

Magyarországon:
Kassák (pokoljárás,
önkínzás); Tudósok